

LIBRIS

We know
books

Dumitru Popescu

**O VOCE
PATETICĂ ȘI FEROCĂ**

Roman

*Ediția a doua
revăzută de autor*

Hoffman

CAPITOLUL 1

Niculae Codrin se trezise pradă unui coșmar dezgustător. Visase că celula a intrat în epilepsia unui cutremur: toate se zdruncinau și zdrăngăneau, deși nu cădea nimic de nicăieri. E drept, nu prea avea ce să cadă, nici de pe pereți, nici altminteri. Doar măsuța generalului reușise să răstoarne câteva mici flacoane cu medicamente. Dar tocmai când se bucura că a scăpat ușor, a auzit trosnind țevile de la WC-ul turcesc din odaie; nu de sus, ci de undeva de jos, de la orificiul de scurgere. Țășnea un lichid murdar, vâcos și, odată cu el, și-au făcut apariția vietățile acelea terifiante, inventate de vânzătorii de Domestos și de Mr. Muscolo și trimise pe ecranele televizoarelor să „amuze populația”, inclusiv la orele de masă. Întocmai ca la televizor, și aici ororile vii se cățarau pretutindeni, împânzind celula cu brațele lor lungi, gelatinoase și păroase, pline de ventuze, cu scopul de a-i sugruma pe chiriașii sordidei încăperi. Nici după trezire nu scăpă de viziunile coșmarești. Știa că n-avea să mai adoarmă. Și așa, somnul lui era precar, ajungând ca nici pastilele foarte tari, cu efect sigur la început, să nu-i mai asigure decât doua-trei ore de odihnă.

Vecinii lui Niculae Codrin respirau trudnic prin somn, ca și când ar fi trimis semnale de pe un front al mun-

cilor brute, ce nu se mai terminau de ani întregi, punându-i la cazne noapte de noapte. Din când în când, „premierul” ejecta câte un set de sforăituri și vaiete, semn că și în somn suferea de straniile lui mâncărimi sub țeastă. După cutremurul oniric ce-l bulversase, lui Niculae Codrin i se păru că oamenii cu care își împărțea de câțiva ani existența sunt cei mai demni de milă. Până acum avusese altă reprezentare, că sunt doar tăvăliți de viață, mânjiți, spurcați de ea, cum se întâmplă cu toți semenii, dar că libertatea și lumina îi va spăla, ștergându-le pecinginele, petele, hidoasele cicatrice. Își dădea seama acum că acele semne ale trântei cu viața alcătuiau un strat subțire al epidermei. În fond, erau niște damnați, sclavi ai destinelor nemiloase, supuși canoanelor umilitoare. Nimeni nu știa cum mai puteau să-și păstreze esența umană, cea pe care n-am reușit niciodată s-o definim și s-o apreciem în mod lucid și nepărtinitor.

Era acel intelectual, premierul, probabil predestinat să ajungă savant dacă imperativul social nu ar fi decis în locul ursitoarelor, constrângându-l să coboare, până la urmă, în infernul penitenței – cea fără nicio legătură cu judecata divină. Devenea pe zi ce trece prada unei maladii neurologice ce-i schimba structura psihică. Se străduia să reziste, dar moralul i se ducea la vale. Fără să-și dea seama, căpăta caracteristicile omului căzut la fund.

„Secretarul” avea de la natură o imunitate socială și psihică mai puternică, el venind din alte medii, dintr-o lume adaptată la greu, antrenată în depășirea limitei până la care, cum se spune, omul poate „să ducă”.

Iar bietul general, cu boala lui hărțuitoare, cu injecțiile de la ora șase dimineața, singurele ce-l țineau în viață, oscila între rigoarea militară, adoptată ca armură, și stratul de jég

existențial pe care închisoarea îl îngroșa pe pielea lui zi de zi, implacabil și ireversibil.

Erau trei biete ființe zdrobite, pe care călăul disimulat continua să le izbească din umbră cu un harapnic și cu un baros, spărgându-le și mărunțindu-le oasele, creștându-le pielea de sus până jos.

Toate acestea făceau ca propria povară morală a lui Niculae Codrin să devină și mai apăsătoare, îndoindu-i umerii, tăindu-i răsuflarea, ca și când cineva i-ar fi înfipt mâna în gât. Boala – o cruntă infecție contractată în acest centru al morbidității penitenciare – ce-l trimitea la WC din 20 în 20 de minute, nimicindu-i odihna de noapte și exasperându-l în timpul zilei, îi dăduse lovitura de grație. Se simțea sinistru de singur și amenințat de jur-împrejur, în nopțile lungi și goale, în bezna sfoiegită a Jilavei, marcată, în cele patru puncte cardinale, de farurile roșii ale foișoarelor de pază. Fantezia nocturnă îi juca feste, strecurându-i câteodată impresia că putrezește într-unul din marile lagăre ale gulagului siberian. Un junghi, ca o lovitură de pumnal, îi dădu țipătul cucuvelei, care, după miezul nopții, se apropia de fereastră, își făcea prevestirea și apoi dispărea în stranii peregrinări pe lângă lazaretele deținuților. Dar cel mai înfricoșător sună zbieretul aceluia pacient din pavilionul de neurologie sau de psihiatrie – nu se lămurise bine ce era acolo. Fără cuvinte, noctambulul azvârlea peste Jilava un blestem gutural. Omul, poate nebun, transmitea mesajul singurătății și al disperării, implorând demonii să pună capăt tristeții de moarte ce învăluia vechiul lăcaș.

Uneori Niculae Codrin credea că a ajuns la capătul puterilor, ca un gladiator istovit în fața adversarului cu toporul ridicat. Cu un tremur abia perceptibil, aștepta lovitura

finală. Era un moment de reviriment, poate, totuși, ultimul, însă toporul nu cobora peste grumazul său – și așteptarea prelungită îl secătuia, îngreunându-i picioarele pentru orice alt ocol târșăit dat curții închisorii.

Noapți deșertice, roase de așteptări și, în același timp, de o plictisită neputință, de nimicul fără culoare și rezonanță, fiind cu o dușmănie ascunsă în fiecare atom.

Vestea, abia adusă de adjunctul comandantului, îl răvăși și îl dezorientă până într-atât încât nu știu ce are de făcut. Astfel procedau ei: comunicatele hotărâtoare privitoare la soarta ta și le aduceau la cunoștință în ultimul moment, fixându-ți un timp scandalos de mic pentru executare. Respectiv, pentru schimbarea vestimentației și adunarea bagajului, dacă era vorba de mutarea în altă aripă a clădirii sau în alt penitenciar (de obicei într-un colț opus al țării). Adjunctul comandantului intrase în celulă cu figura lui obișnuită, închisă cu lacăte, își debitase mesajul cu voce coborâtă, așteptase până văzuse că auditoriul începe să se dezmeticească și, fără un cuvânt, dispăruse, înăbușind cât se putea zgometul ușii grele. „Colegii” primiseră șocul la fel ca el, dar se abținuseră să se exprime în vreun fel și, acum, în timp ce el se punea în mișcare, strângându-și lucrurile într-un ritm dezordonat, continuau să tacă, audibil parcă, dar emițând, din locurile unde se aflau pe paturi, o tensiune toxică.

Călătorul „în spe” se opri la un moment dat din treabă și, îndoindu-se de șale, i se adresă premierului cu o voce egală, monotonă, plictisită, ca și când treaba respectivă își pierduse orice urgență și interes.

— N-au unde să mă ducă decât la spital. Măine termin antibioticele, și, oricât s-ar opune cineva, operația e inevitabilă.

— Cu profesorul, nu? întrebă retoric premierul. Vorbise de atâtea ori de prietenia lui cu profesorul! Se vedea că ar fi jinduit să fie în aceeași situație, sau măcar să știe că asta urmează cândva, deși nu chestiunea renală era la el pe primul plan. Parcă încurajat, candidatul la operație se reapucă de treabă. Ceilalți doi, generalul și secretarul se amestecară și ei în vorbă. Unul spuse că operația de rinichi e grea, celălalt îl contrazise, pretinzând că și chestiile astea foarte grele au devenit, de la un timp, lucruri de rutină. Iar profesorul e într-adevăr un as, știe toată lumea. După premier, nu operația trebuia să îngrijoreze, ci riscul politic. Întorcându-se spre general, încercă să și-l asocieze. Acesta nu se arătă dispus. Se prefăcea că e atent la ce întreprinde „călătorul” parcă propunându-și să-i sară în ajutor. Dar omul se descurca. Uneori se oprea. Avea de umplut valijoara pe care o primise la început, de acasă (căci la arestare nu avuseseră decât ce era pe ei). Mai avea și o paporniță de plastic, în roșu și alb, pentru mărunțișurile adunate în cei aproape trei ani. Mormăi:

— S-au scurs trei ani... Generalul obiectă că el are cu 12 zile mai mult, recunoscând însă că și premierul și secretarul au tot atâta.

Făcându-și bagajul, cel ce trebuia să plece îndesa lucrurile în papornița de plastic fără să se uite. Ochii lui zăboveau prin colțurile temniței. Îl năpădiseră o emoție pe care nu știa cum s-o definească. Avea să plece. Îl așteptau o operație și... necunoscutul. Înțelesese aluzia premierului. Pe afară se practica acuma asasinatul politic – sub forma accidentelor de mașină sau de vânătoare, a cancerelor galopante, a inopinatelor stopuri cardiace.

Cerceta cumva cu ochi noi interiorul sordid al celei, cimentul tocit și zidurile murdare, paturile strămte, din

saltelele cărora curgeau paele tocate, peste care se întindeau pleduri roase. Se uita la tuburile aeriene (nu știa nimeni ce transmiteau acestea) prin care goneau șobolanii, la ferestrele strâmbe, ferecate în grilaj uri ruginite, la WC-ul plantat în centru, împrejmuț de geamuri slinoase pe consola cărora se ițeau cârpe vechi, ilustrând mizeria unei vieți de oameni căzuți la fund.

În toate se impregnaseră amintiri cu același aspect, de rigolă, de canal, de gunoi dospit. Pe culoarul închisorii se auzeau zgomotele obișnuite ale containerelor târate hârșăit pe ciment, ale cizmelor sau bocancilor militari, ori ale șlapilor deținuților. Rulau roțile de fier ale platformelor pentru marmitele cu ciorbă. Toate zgomotele se izbeau de ușa grea, ghintuită, cu bare de fier vechi și nituri groase, purtând în piept vizeta, ca pe o emblemă a libertăților reduse la dimensiunea unei palme de mort.

Nici nu apucase să termine bine treaba începută, că gardianul de serviciu se înființă, zdrăngănind zăvoarele și trântind ușa de perete, ca tot spațiul concentrațional să se pătrundă de gravitatea momentului. Îl somă s-o ia înainte spre cancelaria penitenciarului. Deținutul avea de îndeplinit o serie de formalități, fie că ieșea temporar, fie că pleca pentru totdeauna. Sub privirile înghețate ale gardianului, rămasul bun se reduce la fluturarea mâinii către fiecare din cei trei, în timp ce omul închisorii izbi ușa la loc, de parcă ar fi căpăcit și pecetluit un batiscaf aruncat în mare. Așa simți deținutul despărțirea de tovarășii claustrării sale – îi vedea alunecând și mai adânc în gâtlejul vorace al celulei, în aerul puțin și stricat cu care vor încerca să supraviețuiască.

Culoarul pe care apucară era mărginit de glasvandul dinspre curtea de aerisire a pușcăriașilor. Un ușor fior

il străbătu, căci de acest petic din pământul pietros al Bărganului, unde nu creșteau decât salcâmi piperniciți, duzi, corcoduși și pruni cu fructe astringente, erau legate puținele clipe de destindere și de pseudolibertate trăite în ultimii ani. La ora aceea fuseseră scoși la „înviorare” clienții din două sau trei celule de la etaj, slabi și rufoși, scurmând, de năduf și plictiseală, cu șlapii lor vechi, în țărâna aspră, decolorată. Era și ora ninsorii negre, când coșurile bucătăriei aruncau în aer tone de reziduuri obținute din combustia munților de pneuri de camion. Politicilor le venea rândul mai târziu, spre prânz, când ninsoarea toxică va fi în toi, pătându-le veșmintele și fețele încrețite de nesomn. Atunci își vor face ei defilarea precipitată – ca a filosofilor elini aparținând școlii din Atena ce gândeau soarta lumii în ritmul pașilor grăbiți făcându-se că uită, pentru o clipă, condiția de paria ai cetății din care fuseseră alungați.

Peisajul lăncezelii unor oameni, ce se simțeau în curtea aceea fără niciun rost, dispăru din raza vizuală. Jilava își arată, pentru o clipă, ansamblul îngrămădirii de clădiri vechi, putreziciunea zidurilor supuse intemperiilor excesive ale câmpiei deschise. O lume umilă și malefică, ascunsă printre pomii răsuciți de suferință în nesfârșita Câmpie Română. O rezervație a răului, păcatului și urii, pe care și le împărțeau între ei oamenii cei mai cruzi, reduși la condiția de umanitate inertă. Și stăpânii lor de moment, înrăiți și ei în meseria brutală, animați de o vendetta pe care nu le-o recunoștea nimeni.

Au pătruns apoi în corpul administrativ unde, așezați pe praguri, pe pietroaie sau orice obiect cât de cât încăpător, așteptau drept comunii cu încurcături, însoțiți de balabuste

înfășurate în uriașe fuste crețe, sau de bătrâni mustăcioși, trăgând cu răbdare din pipe lemnoase roase de timp, simbolizând, nu se știe de ce, înțelepciune și autoritate.

Paznicul îl lăsa să aștepte un timp, urcând singur cele câteva trepte spre birouri și, după ce trată cu funcționarii de la egal la egal, reapăru. Cu gesturi de lehamite, aparținând marilor vechili de moșie de altădată, îl chemă.

— Hai! Ca să terminăm odată! se învrednici să-i comunice direct, peste asistența aceea teatrală, de figuranți.

La birouri nu era, cum s-ar fi așteptat cineva, acea rigoare și acribie de instituție severă, pe care românii cu o veche viziune nemțească rămasă în minte o pot avea despre birocrația de stat. Două mici funcționare manipulau pachete pentru deținuți. Tocmai le închideau la loc, după ce fuseseră cercetate. Șefa de birou simțea nevoia să-și răcorească fificații, și trăgea mereu înjurături demne să concureze cu ale mahalalei lui Barbu. Era tinerică dar vajnică, și total lipsită de pudoare. Doamna nu concepea ca poziția ei socială să fie compromisă de niște impertinenți, unși cu toate unsorile.

— Uite domnule, se adresa colegilor, paznicului și chiar deținutului adus de acesta. Tu le faci bine și ei îți bagă cuțitul în piept. Traficau droguri, asasinii, ca să intru eu la închisoare, și ei să învârtă dolarii cu lopata. Exact vorba aia... Facerea de bine e... (și duse vorba până la cap). V inovații erau de față și, fie își epuizaseră repertoriul de motivații în apărare, spulberate până la una de șefa de birou, cu probe palpabile, fie simțiseră că insolența trebuie să aibă și ea o limită. Acum susțineau o tăcere de anvergură, ca a pietrelor abia dezgropate sau a copacilor bătrâni. Chipurile, în adâncul lor se ascundea o taină, și nu aveau dreptul s-o dezvăluie, mai bine încasau o pedeapsă nemeritată decât să

între în conflict cu nimicitoarele „forțe oculte”. Șefa de birou nu înghițea nici această stratagemă, făcea praf așa-zisa taină, reducând-o la ceea ce era taxat pretutindeni drept crimă. Se aflau acolo atât expeditorii, veniți în persoană să livreze marfa – sub forma pachetelor cu alimente pentru deținuți – cât și destinatarii, în persoana a doi bruneti, parcă încă adolescenți.

Implicații fură evacuați – musafiri și gazde laolaltă.

Trebui să se aștepte câteva minute bune până ce șefa de birou își potoli furia. Femeia dădu ordine conținând inclusiv consecințe maxime pentru pușcăriași. Apoi, cu oarecare lentoare, ca și cum trecerea la alt capitol al atribuțiilor i-ar fi necesitat adunarea resurselor profesionale pozitive, scoase un dosar și-l deschise pe masa de birou.

— Vasăzică, ce avem noi aici? Întreruperea detenției pe timp nedeterminat, pentru operație. Bun! Să vedem atunci cu cine avem de-a face... Domnul? Așteptă un timp, apoi pronunță direct. Cum vă cheamă, domnule?

— Nu scrie acolo, stimată doamnă? răspunse cu politețe, puțin afectat, cel întrebat.

— Acela e numele scris. Noi avem nevoie și de unul oral... Înțelegeți? apăsa ea pe acest cuvânt, puțin contrariată. Probabil vedea în această replică o ciudată formă de rezistență.

— De bună seamă, se ploconi delicat, interlocutorul, de data aceasta cu prea puțină ironie sesizabilă.

— Prin urmare?

— Codrin Niculae, stimată doamnă.

— Așa. Până aici să zicem că e bine, fu ea mai prudentă. Profesia?

— Profesor.

- De ce?
- Sociologie.
- Ce funcții ați deținut în vechiul regim? Cea mai importantă, vă rog!
- Ministru.
- Ministru cu ce?
- Un fel de estetică socială.
- A existat așa ceva? se miră șefa de birou.
- Am în vedere o proiecție estetică a viitorului. De altfel, întotdeauna liniile estetice ale acelei societăți s-au raportat în special la viitor.
- Mă rog, dumneavoastră știți mai bine... De când sunteți închis?
- Din 12 ianuarie 1990.
- Peste trei luni faceți trei ani?... calculă, dând la iveală un simț cumva matematic. Aceasta a fost sentința?
- Aceea a oscilat foarte mult, stimată doamnă. De la genocid – închipuiți-vă – la favorizarea infractorului, ba chiar neglijență în serviciu. Apoi nimic, nicio vină, achitarea. Pentru ca la sfârșit să se prefere complicitatea. Complicitatea la omor, și încă unul deosebit de grav. Ca și când ar fi și omoruri minore, neînsemnate, un fel de prindere a muștelor.
- Stimata doamnă funcționară, cu chipul ei măsliniu și părul aspru, negru corb, chicoti. Rujul de pe buze i se cam mâncase, dar gura îi rămânea frumoasă, fragedă, de femeie încă tânără și cu aplomb. Dar după ce termină de chicotit, își făcu autocritica, una probabil la nivelul funcției.
- Să nu luăm în deșert decizia completului. Unul al Curții Supreme, nu? Așa scrie aici.
- Da, care a judecat în recurs extraordinar. Unul ce-

rut în grabă de procuratură, profund nemulțumită cu achitarea. Nemulțumită foc.

— Mă rog, mă rog... Așa... Și acum, operație, da? Nu va a priit la noi?

— Pioceanicul, doamnă! Și acel... „auriu”. Știți. Sunteți celebri în materie.

— Mda. Însă aici nu aveți barbă. Cum ați ajuns în posesia bărbii? Ca să nu vă mai recunoască autoritățile? Codrin Niculae zâmbi.

— Până la urmă, l-am luat ca model – cel puțin estetic – pe Iisus Hristos.

— Vă stă bine. Făcu o mică pauză, aruncând parcă un vâl subțire peste dialogul de până atunci.

— Domnule Codrin, noi, să zicem, am terminat. Probabil că vă așteaptă, în curtea din față, avocatul. Sau soția, dacă... Aici și misia gardianului s-a terminat. Vă descurcați singur, da? Deocamdată, sănătate și... Cu vocea coborâtă: Spre binele dumneavoastră, să nu ne mai vedem.

Următorul!

Se despărți, într-adevăr, și de gardian, iar acesta, după ce îi ținu mâna câteva secunde, cu o strânsoare flască, cea cuvenită deținutului care pleacă dar nu se știe pentru cât timp, îi spuse moale, ca medicul după un scurt consult prealabil:

— Și sfatul meu: cel puțin cu ai noștri și cu magistrații, fără bășcălie!

N-o mai văzuse la volan pe Dana de trei ani. Îi contempla cu coada ochiului liniile ferme ale trupului destins, de șofer vechi în stare să conducă și doar cu un deget, înclinarea indulgentă a capului, ghicindu-i privirile detașate, pu-

țin plictisite, pe care nimic din panorama depănată în zborul mașinii nu le mai scotea din apatie. Dana era de un calm aparent olimpiant. Nichi știa că această aparență putea fi în orice clipă spartă în țândări, lăsând loc furtunii să spulbere totul în cale. Cum se manifestase în acești trei ani autoritara ei autonomie de femeie, ce nu acceptă niciun dirigism privat (nici teoretic, nici sentimental, nici etic)? Avusese ocazia de a vedea cum dă ea frâu liber atât de reclamatului drept de a face ceea ce-i dictează inima (inimă, ca eufemism, căci în respectiva noțiune se înglobau capriciul, temperamentul, impulsul de moment). De la Dana n-ar fi putut afla în ruptul capului și în vecii vecilor. Iar el nici măcar să deducă nu ar fi fost în stare, căci Dana știa să-și ascundă secretele impecabil, netrădându-și nici cele mai acute derapaje (la care nu ai fost de față). Înțelesese până la urmă, deși mariajul lor nu avea durata ce permite aprofundarea unei personalități (mai ales când e atât de imprezvizibilă), că în mentalitatea ei călcatul strâmb, oricât de gogonat, nu prezenta importanță. Nu părea să cunoască psihologia culpabilității. Nu dramatiza propriile trădări, cu atât mai puțin pasagerile ieșiri din matcă, nu știa ce înseamnă căința. Ca atare, greșelile nu erau la ea greșeli, ci mărunte incidente naturale, parte integrantă a normalului atât de larg.

Prin urmare, de ce ar fi insistat Nichi, în dialogul său lăuntric, asupra acestui capitol fără puțință de dezlegat, când singurul mod de a reînnoa raportul matrimonial cu Dana era trăirea intensă a noului prezent, unul liber de ipoteci și grefe, mai ales de dileme și presupuneri, singurul în măsură să indice gradul de sinceritate și pasiune acordat de fiecare celuilalt.

Începu să-i pună întrebări despre lumea în care intra, odată cu trecerea barierei Bucureștilor, dornic să umple hiatusul celor trei ani pe care îi bănuise, în afara Jilavei, foarte trepidanți – și mai ales foarte diferiți de cei dinainte. Dana schiță un zâmbet zeflemitor.

— Nu te grăbi, schimbările ți se vor impune de la sine, într-un ritm și cu o duritate pe care le vei regreta.

— La ce trebuie să mă aștept, Dana?

— La ce e mai rău, Nichi, ținând seama de ce consideri tu a fi rău sau bun.

— Eu consider rău dezordinea, necinstea, grobianismul și disprețul față de valori.

— Le vei avea pe toate, din belșug. Dar și mai rău va fi pentru tine că nu vei putea face nimic împotriva lor. Ba și că va trebui să trăiești în apropierea lor – asta dacă vei avea șansa să rămâi în libertate. Deocamdată, orizontul tău e spitalul. Acum mergem să te internezi. Am obținut o mică libertate pentru tine, doar cât ține drumul până la spital. Acolo te va lua în primire gardianul aferent.

— De ce ești așa aspră, Dana? Întrebă mai mult formal, ca să spună ceva, fiindcă stilul casant al nevastei sale nu constituia o noutate.

— Vrei să te badijonez? O vor face surorile alea la spital, după operație. Eu am datoria să te țin lucid și să te ajut, pregătindu-te pentru ce, inevitabil, urmează.